

víme, že lidová slovesnost nefunguje tak, že „na autentické jádro se časem nabalila řada dalších nánosů, někdy smyšlených“ (s. 44), byť si to mnoho pozitivisticky orientovaných badatelů, především historiků a archeologů, myslí dodnes. Folklor totiž není a nikdy nebyl „pokřivenou historií“, ale historií kolektivní, lidovou, vytvářenou nikoli na základě svébytně dezinterpretovaných „faktů“, ale jejich dobového sociálního a kulturního kontextu.

I přes výše uvedené nedostatky, sdílení ale velkou částí (nejen) domácí akademické obce, představuje recenzovaný sborník výjimečný a potřebný ediční počín, za který je nutné jeho autorům, v čele s editorkou Lucií Olivovou, nepochybně poděkovat s přáním, abychom se brzy dočkali další podobně tematicky zaměřené publikace.

Petr Janeček

Naděžda Pelcová: *Vzorce lidství. Filosofické základy pedagogické antropologie.*
Portál, Praha 2010, 261 s.

Tento učební text svou strukturou a výzvou k reflektivnímu přemýšlení o sdělovaném prozrazuje profesní zkušenost autorky, která je vedoucí katedry občanské výchovy a filosofie na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Didaktické prvky však při četbě knihy nepůsobí nijak rušivě a dílo tak kromě využití v rámci výuky svými důvěrně známými, uklidňujícími a možná i provokujícími motivy jistě najde i další čtenáře z řad odborné veřejnosti. Zdá se, že ve druhém vydání knihy autorka čtenáři poskytuje větší prostor pro konstrukci vlastní hypotézy, jak se k problému správ-

né výchovy a vzdělávání postavit, avšak tím spíše je nutno jej vybavit inspirací srovnáním historických textů s podrobnějším výkladem, který se neomezuje pouze na odkazy, ale více je rozvádí do pochopitelnějších souvislostí, podrobněji vysvětluje citovaná tvrzení a srovnává.

Vzorce lidství nejsou a ani nemají být seznamem možných odpovědí, nejsou ani hotovým receptem na to, jak vzdělávat a vychovávat. Autorka pomáhá tomu, *koho to zajímá*, nahlížet na člověka ne jako na objekt zájmu výchovy a vzdělávání, ale naopak na výchovu a vzdělávání jako na základní atribut člověčenství, ba dokonce jako na samou podmínku existence člověka ve společnosti. Je obdivuhodné a povzbuzující, že pohled na pedagogiku ne jako na strohou vědu se stanovenými pevnými cíli, ale jako na interaktivní disciplínu, ve které se učí učitel i žák, je artiklem nejen studenty požadovaným, ale zde i pedagogem preferovaným: „*homo educans et homo educandus* – člověk jako bytost vychovávající a vychovávaná.“ Plně žitý život je plný vnímaných napětí a paradoxů, proto i výchova jako to, „co člověka určuje a charakterizuje“, se pohybuje v dilematech – není (neměla by být) předem daným procesem vedoucím k dosažení stanovených cílů. Jak autorka připomíná, otázka: „Co je člověk?“ stojí podle Kanta v pozadí celého filosofování a „čím více toho o sobě víme, tím bezradněji stojíme před úkolem odpovědět na to: Kým jsme?“

Knihy je metodicky strukturována do čtyř základních oddílů: Úvod, Mytická antropologie, Historická antropologická paradigmatata a Podoby moderní filosofické antropologie. Úvod není jen formální a obsahově povinnou první součástí textu, ale spíše jemnou „návnadou“ k povzbu-

zení chuti pro začtení se do následujících témat, která jsou dále rozpracována v jednotlivých kapitolách ozřejmujících klíčové osoby (filosofy, sociální antropology i pedagogy), myšlenkové směry a časoprostorový kontext událostí ovlivňujících člověka v jeho pohledu na sebe sama i jako na součást společnosti. Závěr každého tematického celku přitom tvoří (zejména vůči studentům vstřícná) přehledná shrnutí, příklady relevantních textů a pobídky k zamyšlení.

Druhé vydání knihy dává větší prostor filosofům, jejichž tvrzení považuje autorka v praxi pedagoga za zásadní (sv. Augustin, Wilhelm Dilthey, Eugen Fink, Friedrich Nietzsche, Henri Bergson) a za předobraz konstrukce světónázoru. Odstup téměř deseti let mezi jednotlivými vydáními prověřil původní text a potvrdil užitečnost jeho rozšíření v tématech, která jsou

považována za – pro člověka žijícího a tvořícího ve společnosti – stěžejní (úloha mýtu v moderní reflexi, vztah duše a těla, pohled na výchovu a vzdělávání v kontextu dobových stylů). Naopak vynechány jsou podkapitoly, které příliš tříštily základní směr textu. Knihu nikoli náhodou uzavírá stať věnovaná jedné z největších autorit v oboru filosofie výchovy, Eugenu Finkovi, který formuloval možnosti a meze výchovy, její dilemata a antinomie. Tento limity příznávající pohled není, jak by se mohlo zprvu zdát, negativistický a demotivující, ale naopak povzbuzující. Finkův apel určený pedagogům zabývajícím se výchovou a vzděláváním lidí od jejich nejútlejšího věku odpovídá všemu podstatnému, co kniha sděluje: „není nic důležitějšího než budit a pěstovat úžas a údiv nad záhadou života a světa a nepředvádět věci jako hotové.“

Pavla Povolná